

Oponentský posudek disertační práce

Autorka disertační práce: Mgr. Dagmar Dvořáčková

Název disertační práce: Hodnocení kvality života u seniorů žijících v domovech pro seniory

Školitelka: doc. PhDr. Adéla Mojžíšová, Ph.D.

Pracoviště: Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Zdravotně sociální fakulta

Jak sama autorka v úvodu své práce konstatuje, počátek třetího tisíciletí je charakterizován mnoha sociálními fenomény. Mezi tyto patří i stárnoucí Evropa (šednoucí Evropa) a Českou republiku z toho nevyjímaje. Tato situace představuje výzvu jak pro sociální práci, tak pro sociální pedagogiku, sociální politiku a řadu dalších aplikovaných věd.

Autorka se konkrétně v širokém spektru problémů chopila tématu kvality života. Téma, které je vnímáno v celé řadě vědních oborů jako aktuální, potřebné a dosud nedostatečně zpracované. Toto téma implementuje právě do problematiky seniorské populace.

Autorka v duchu strukturalistické koncepce M. Foucaulta postavila první kapitulu jako epistemologickou. Zde ve třech dimenzích podala velmi zdařilý základ pro další vědecké uvažování (historicko-filozofický kontext, psychologický kontext a kontext sociologický). Následná teoretická východiska epistemologický fundament celé práce odborně doplňují.

V následující části disertační práce se autorka věnuje teoretickým úvahám, které označuje za teoretická východiska ve vztahu ke kvalitě života a ve vztahu k seniorům. Stáří a stárnutí sebou nese řadu významných sociálních dimenzí. Autorka v následných třinácti kapitolách druhé části disertační práce velmi erudovaně prezentuje determinanty tohoto sociálního jevu. V tomto konceptu jsou postiženy všechny základní sociální situace třetího a čtvrtého věku lidského života. Autorka prezentuje vzdělávací aktivitu seniorů v U3V, problematiku potřeb v koncepci různých autorů, sociální kontexty seniora ve vztahu k rodině, zdravotní a sociální dimenzi seniorské populace. Např. problematika onemocnění, event. multimorbidit je ve sledované populaci dominantním faktorem. Velmi pozitivně hodnotím přechod k otázkám sociální práce. Sociální práce v kontextech seniorské populace je aktuálním tématem moderní sociální práce. V širších souvislostech autorka rozebírá známe determinanty seniorského věku jako jsou sociální izolace, multimorbidita, vdovství, pauperizace, nesoběstačnost, závislost na něčí péči, ústavní péči jako sociální nutnost apod.

Teoretická část disertační práce je zpracována monografickou procedurou. Autorka zde předvedla na velmi vysoké úrovni tvorbu odborného textu v analytickém a komparativním kontextu. Odborný text představuje velmi kvalitně zpracovanou problematiku za použití řady

citací i zahraničních autorů a k obohacení analyzované problematiky doporučuji tuto analyticko komparativní část disertační práce k publikování jako samostatnou monograficky orientovanou publikaci, která by originálním způsobem doplnila již stávající nabídku textů.

Velmi významnou částí práce je vlastní výzkum, který je zpracován na velmi vysoké a profesionální úrovni. Autorka splnila veškeré zásady metodologického uvažování. Prezentuje výzkum, který má nadregionální význam v kontextu sledovaného jevu, a to především v tom, že modeluje možnosti empirického šetření v originálním kontextu pro další regiony.

Empirická část práce splňuje a v mnohém převyšuje požadavky kladené na tento typ práce. Je zpracována statistickou procedurou za použití techniky dotazníku a dalších technik. Je potěšitelné, že autorka v interpretacích svého výzkumu zmiňuje opomíjený postup sociologické metodologie, a to tzv. univariační analýzu. Vedle vyprecizovaných dílčích cílů, které navazují na hlavní cíl práce, si autorka stanovila celkem sedm hypotéz, které jsou metodologicky správně. Reflektují v duchu moderní metodologie na prezentovanou teorii a byly operacionalizovány v naprosto správném metodologickém postupu. V autorčině pojetí jde o správný postup. Výzkumný soubor $N=230$ považuji za dostačující.

Z metodologického hlediska se jedná o velmi precizní zpracování empirického šetření. Prezentované tabulky velmi přehledně doplňují analyzovanou problematiku. Rozbor výsledků a navrhovaná šetření rovněž převyšují úroveň tohoto typu práce.

Disertační práce mgr. Dagmar Dvořáčkové je zpracována dle veškerých zásad moderní vědecké práce. Její rozsah je dostatečný, tabulky a přílohy vhodně doplňují prezentovanou problematiku. Velmi rozsáhlá bibliografie je jen důkazem skutečnosti, že autorka se v dané problematice profesionálně pohybuje a svůj vědeckovýzkumný úkol pojala komplexně. Příliš rozsáhlé členění textu práce na mě působí trochu netradičně, ale rozhodně to neubírá na vysoké kvalitě této práce.

Disertační práci jmenované doporučuji k obhajobě, hodnotím po všech sledovaných dimenzích jako velmi zdařilou a obohacující teorii i empirii sociální práce jako oboru.

V rámci rozpravy při obhajobě disertační práce prosím autorku, aby se vyjádřila k těmto námětům, a to především ke zmiňovanému konceptu tzv. sociální smrti (jak lze eliminovat, oddálit, připravit se na ni atd.). Dále bych požádal o rozpravu na téma současný stav tzv. „ústavní péče“ pro seniory a vývoj tohoto institutu (včetně prognózy užití v praxi). V neposlední řadě prosím o vymezení trendů ve vývoji sociální práce ve vztahu k seniorům.

Brno, 1. června 2012

prof. PhDr. Pavel Mühlpachr, Ph.D.

Posudok k dizertačnej práci Mgr. Dagmar Dvoráčkovej
HODNOCENÍ KVALITY ŽIVOTA SENIORU ŽIJÍCICH V DOMOVECH PRO
SENIORY.

Predložená práca je koncipovaná na 187 stranách s pomerne bohatými textovými prílohami. Súhrnne je práca rozčlenená do 29 kapitol, z toho 18 má teoretický charakter, zvyšné kapitoly sú venované empirickému výskumu. Predložená práca ponúka pohľad na fenomén kvality života starších ľudí, jeho šírku a rôznorodosť. Osobitne ide o hodnotenie jej úrovne klientov domovov pre seniorov. Proporcionalita teoretickej a empirickej časti je vzhľadom k téme a obsahu práce vyvážená.

Aktuálnosť a náročnosť zadanej témy práce

Téma práce je v súčasnosti veľmi aktuálna a z hľadiska jej náročnosti vhodná pre kvalifikačné práce tohto typu. Práca nevykazuje v sledovanej oblasti závažnejšie nedostatky.

Formálna, jazyková a štylistická úroveň práce

Práca po formálnej, jazykovej a štylistickej úrovni vyhovuje kritériám stanoveným pre tento druh kvalifikačných prác. Z hľadiska formálneho možno poukázať na nesprávnu formu abstraktu, ktorý sa píše ako jeden súvislý text.

Prehľadnosť a logická štruktúra práce

Teoretická časť práce je koncipovaná do 18 kapitol, empirická do 11 kapitol. Práca je členená súhrnne na 29 kapitol, čo je pomerne veľa vzhľadom k celkovému rozsahu práce. Autorka začína v teoretickej časti práce zasadením predmetnej problematiky do kontextu prevažne spoločenských vied. Empirická časť práce je tvorená relevantnými súčasťami viažucimi sa k typu výskumu prezentovaného v práci.

Zorientovanie sa študentky v danej problematike predovšetkým analýzou domácej a zahraničnej literatúry

Predložené dielo je tvorené pomerne bohatou zbierkou prevažne českých odborných publikácií viažúcich sa k téme kvality života starších ľudí. Dizertantka sa snažila obsiahnuť celú šírku problematiky kvality života. Spomenuté zdroje dopĺňa niekoľko cudzojazyčných zdrojov. Autorka stavia prácu prevažne na zisteniach odborníkov z akademického i praktického poľa a zaujíma tiež vlastný postoj k sledovaným javom. Celková orientácia v predmetnej téme zodpovedá úrovni daného typu prác. Teoretická časť práce má pomerne široký záber s charakterom sociologickým. Špecifickosť sociálnej práce sa objavuje až v časti empirickej.

Vhodnosť zvolených metód spracovania riešenej problematiky

Dizertantka realizovala výskum zameraný na hodnotenie kvality života starších ľudí žijúci v pobytovom zariadení. Použila štandardizované výskumné nástroje, dotazníky kvality života a postojov k starnutiu a starobe. Autorka vybrala vzorku 156 participantov zámerným výberom a tzv. kontrastný súbor bol tvorený 74 seniormi žijúcimi v domácom prostredí. Stanovila si 7 výskumných hypotéz. Výskumné hypotézy nenadväzujú celkom plynule na výskumné otázky.

Formulácia cieľov práce a miera ich splnenia

Ciele práce boli vyšpecifikované tak, aby bolo možné výskumný zámer zrealizovať a kvantifikovať. Ciele sú definované jasne a zrozumiteľne. Miera ich naplnenia je adekvátna.

Analýza a interpretácia výsledkov a formulácia záverov práce

Dosiahnuté výsledky ponúkajú pomerne kompaktný pohľad na predmetnú problematiku. Kvantitatívny výskum sa snaží byť obsažný a mohutný, autorka využila deskripciu získaných dát ako aj ich samotnú interpretáciu. Diskusia prezentovaná v práci je obsahovo po odbornej stránke na vysokej úrovni. Autorka sa venuje faktorom ovplyvňujúcim kvalitu života a spokojnosť so zdravím. Definuje vnímanie faktorov kvality života z perspektívy miesta pre život, v ktorom participant/ka žije (domáce a inštitucionálne prostredie).

Využitelnosti výsledkov v praxi

Výsledky vo forme kvantifikovaných údajov a verifikovaných resp. falzifikovaných hypotéz prezentované v práci majú opodstatnenosť a využitelnosť pre akademickú, ako aj praktickú sociálnu prácu a ďalšie spoločenské vedy.

Odporúčania, otázky alebo námety týkajúce sa obhajoby záverečnej práce

Otázka 1: Autorka Dragomirecká konštatovala znižovanie úrovne kvality života vo vzťahu k zvyšujúcemu sa veku participantov. Autorka zistila vo svojej práci opak. Ako si tento fakt vysvetľuje?

Otázka 2: Autorka konštatuje v práci preukázateľné rozdiely medzi kvalitou života osôb v pobytových zariadeniach a v domácom prostredí. V prospech, ktorej skupiny participantov?

Otázka 3: Aké druhy hodnôt preferujú participant prieskumu?

Otázka 4: Akým študijným programom dávajú prednosť študenti Univerzity tretieho veku?

Prácu v predloženej podobe navrhujem k obhajobe.

V Nitre, 04.06.2012

Doc. RNDr. Darina Marcinková, PhD.

Posudek oponenta disertační práce

Autorka : Mgr. Dagmar Dvořáčková

Název práce: Hodnocení kvality života u seniorů žijících v domovech pro seniory

Školitelka: doc. PhDr. Adéla Mojžíšová, PhD.

Oponent: _prof. Ing. Vojtěch Krebs, CSc.

1. Vědecký přínos a originalita práce

O potřebnosti zabývat se zvoleným tématem není pochyb. A to tím spíše, že zejména v posledních letech jsme svědky diskuse o stárnutí, která se však většinou zaměřuje na problematiku důchodové reformy, zatímco ostatní dopady stárnutí zůstávají opomíjeny. Z tohoto pohledu patří jistě předkládaná disertační práce k těm, které nepochybně k této širší diskusi přispívají.

V teoretické části autorka prokázala svoji schopnost adekvátně se orientovat v této náročné oblasti, upozorňovat na možnosti a směry dalšího vývoje a projevila i potřebnou osobní kritičnost. Postrádám však zde více vlastních přístupů a stanovisek. Znalost teorie není samoúčelem, ale je využita ve výzkumné části. Právě tuto část považuji za velmi přínosnou, neboť na základě dotazníkového šetření dochází autorka k zajímavým závěrům, kde prokázala nesporně svoji odbornou erudici.

2. Stanovení cíle a míry jeho splnění

Úspěch každého bádání, natož v oblasti ekonomické, se odvíjí od přesné a jasné formulace cílů a nastolení motivujících pracovních hypotéz.

Hlavním cílem disertační práce bylo zjistit úroveň kvality života seniorů žijících v domovech pro seniory, posoudit kvalitu života v různých životních doménách z hlediska jejich významu pro celkovou spokojenost s kvalitou života.

Autorka si pak kladla 5 dílčích výzkumných otázek (viz str. 95) a celkem 7 hypotéz (viz str. 96).

Cíl práce je tak dostatečně ambiciózní a odpovídá charakteru práce. Po jejím prostudování jsem dospěl k závěru, že autorce se záměr práce podařilo velmi dobře a se ctí naplnit.

3. Vhodnost použitých metod, metodologie

K dosažení výzkumného záměru byla využita kvantitativní výzkumná strategie, metoda dotazování. Autorka disertační práce požila kombinaci třech dotazníků, vyvinutých Světovou zdravotnickou organizací, změřených na výzkum kvality života seniorů. Jednalo se o standardizované dotazníky Světové zdravotnické organizace v české verzi: WHOQOL-OLD, WHOQOL-BREF a dotazník postojů ke stáří a stárnutí – AAQ.

Možná by bylo vhodnější vybrat pouze jeden dotazník a vytyčit méně hypotéz. Je zřejmé, že zpracování výsledků bylo pak neobyčejně pracné, ale disertační práce se velkým množstvím kapitol (celkem 26) stala trochu nepřehlednou a zařazení velkého počtu tabulek přímo do textu narušuje čtivost celé práce.

Celkově však hodnotím použité metody jako zcela adekvátní zkoumané problematice.

4. Zhodnocení poznatkové základny

Je patrné, že autorka vyhledala a systematicky zpracovala větší množství relevantních podkladů a podařilo se jí sestavit srozumitelný přesvědčivý materiál s logickou stavbou. Projevila přitom cit pro výběr kvalitních podkladů preferujících odborné pohledy. V seznamu použité literatury najdeme celkem 180 pramenů, v textu práce je potom 315 odkazů a poznámek.

Velmi rozsáhlý je též počet tabulek (57), práce dále obsahuje grafy a 4 přílohy.

5. Aplikační přínosy pro praxi

Právě využitelnost výsledků této studie je nutno vysoce ocenit. Autorka uvádí, že práce bude využita při tvorbě příruček pro klíčové pracovníky, výsledky svého zkoumání již prezentovala na řadě konferencí a připravuje vydání odborné vědecké publikace v nakladatelství Grada.

6. Otázky pro autora při obhajobě práce

V diskusi při obhajobě by se autorka mohla vyjádřit k následujícím otázkám:

1. Kvalitu života u seniorů, žijících v domovech pro seniory bezesporu významně ovlivňuje i úroveň vybavení těchto domovů a přístup pracovníků v těchto institucích na všech úrovních. Počítá autorka s dalšími výzkumy v této oblasti?

2. O čem svědčí situace, že řada klientů v domovech pro seniory nebere žádný příspěvek na péči?
3. Který ze tří použitých dotazníků považujete za lepší a proč?

7. Závěrečné doporučení

Doktorandka v souladu s cíli disertace vypracoval komplexní a ucelený pohled na danou problematiku. Disertační práce tak splňuje potřebná kritéria a proto, s ohledem na uvedené skutečnosti, doporučuji disertační práci k obhajobě a po jejím úspěšném průběhu paní Mgr. Dagmar Dvořáčkové udělit akademický titul philosophiae doctor (PhD.).

prof. Ing. Vojtěch Krebs, CSc.

Vysoká škola ekonomická v Praze

V Praze, 14.5.2012